

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א"א

ערב שבת קודש
פרשת בראשית
כ"ג בתשרי התשע"ד

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ג בתשרי ה'תשע"ד - ל' בתשרי ה'תשע"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ג בתשרי	הלי כלים פרק יח-כ.	הלי מחוסרי כפרה פרק ג.	מ"ע קו.
ש"ק	כ"ד בתשרי	פרק כא-כג.	פרק ד.	מ"ע קד.
א'	כ"ה בתשרי	פרק כד-כו.	פרק ה.	מ"ע צו.
ב'	כ"ו בתשרי	פרק כז-כח. הלי מקואות.. בפרקים אלו. פרק א.	הלי תמורה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קט.
ג'	כ"ז בתשרי	פרק ב-ד.	פרק ב.	מ"ע קט.
ד'	כ"ח בתשרי	פרק ה-ז.	פרק ג.	מ"ע קט.
ה'	כ"ט בתשרי	פרק ח-י.	פרק ד.	מ"ע קט.
ו'	ל' בתשרי	פרק יא. הטלבי וגוי. ספר נזיקין והוא ספר אחד עשר.. הלי נזקי ממון.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	לב טהור וגוי. ספר טהרה והוא ספר עשירי.. הלי טומאת מת.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קט. רלו.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', כ"ג בתשרי	4.32	5.20	5.41	6.39	9.30	12.32	1.02	6.31.0	6.55
ש"ק, כ"ד בתשרי	4.33	5.21	5.42	6.40	9.30	12.31	1.01	6.29.7	6.54
א', כ"ה בתשרי	4.34	5.21	5.43	6.40	9.30	12.31	1.01	6.28.4	6.52
ב', כ"ו בתשרי	4.35	5.22	5.43	6.41	9.30	12.31	1.01	6.27.1	6.51
ג', כ"ז בתשרי	4.35	5.23	5.44	6.41	9.30	12.30	1.00	6.25.8	6.50
ד', כ"ח בתשרי	4.36	5.23	5.45	6.42	9.31	12.30	1.00	6.24.5	6.49
ה', כ"ט בתשרי	4.37	5.24	5.45	6.43	9.31	12.30	1.00	6.23.2	6.47
ו', ל' בתשרי	4.38	5.25	5.46	6.43	9.31	12.29	12.59	6.21.9	6.46

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ו שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
בראשית	5:54	7:05	6:09	7:06	6:00	7:06	6:11	7:07
נח	5:45	6:56	6:00	6:57	5:50	6:57	6:02	6:58

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יור: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

7474-ISSN 0793 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

כפי שמתייצבים בשבת בראשית...

בראשית היא "פרשה גדולה", המקיפה כאלף וחמש-מאות שנה וכוללת את כל "סדר השתלשלות", ולכן ההנהגה בשבת בראשית נוגעת ומשפיעה על כל השנה הן ברוחניות והן בגשמיות • בזמן הזה יש לעשות כלי לגילויים שלעתיד לבוא על-ידי לימוד החסידות בהבנה והשגה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

שאמר הבעש"ט בחיים חיותו בעלמא דין, שנמסרו גם לשאר תלמידי הבעש"ט, ו"נהרא נהרא ופשטיה"², אבל על-כל-פנים התורות שאמר הבעש"ט לאחר הסתלקותו (בגן-עדן) – נמסרו ונתגלו על-ידי נשיאי חב"ד דווקא. כלומר אף-על-פי שחלק מ' התורות (ב' תורות הראשונות) נאמרו בהקהל, במעמד כל תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיהם והחסידים שלהם (כפי שסיפר הרבי), מכל-מקום, התגלותם למטה לא היתה על-ידי שאר תלמידי הבעש"ט, אלא על-ידי נשיאי חב"ד דווקא.

ג. כ"ק³ מו"ח אדמו"ר אמר פעם, שאינו רוצה למעט ח"ו בדמותו של מישהו: רצונו רק לבאר את מעלת העניין שמדבר אודותיו.

גם בדיבור עתה אין הכוונה למעט ח"ו מישהו, אלא מדברים רק אודות המעלה של חסידות חב"ד.

ד. החילוק בין שיטת חב"ד ושיטת חסידות פולין יכול להיות רק עתה:

א. לפני עשרים שנה, שמחת-תורה תרצ"ז, היתה הקביעות כמו בשנה זו, ואז התוועד הרבי בריבוי ("א סאך פארבראכט"). בכלל היו ההתוועדויות של אותה שנה באופן של גילוי.

באותה התוועדות של שמחת-תורה תרצ"ז, בין כל העניינים, חזר הרבי על שבעת התורות שאמר מורנו הבעל שם טוב בגן-עדן ביום הולדתו ח"י אלול שנת תרנ"ב.

כלומר: הרבי סיפר אז מה ששמע מאביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, מה שאירע בח"י אלול תרנ"ב – שבגלל עניין מסויים, לקחו אביו, כ"ק אדמו"ר מהור"ש, להיכל הבעש"ט, והבעש"ט אמר אז תורה, וכ"ק אדמו"ר נ"ע חזר על התורות ששמע שם¹.

ב. בכלל, ישנם כאלו שיש להם טענות על חסידי חב"ד: הייתכן ש"לוקחים לעצמם" ("זיי נעמען אריין צו זיך") גם את הבעש"ט (וכן את המגיד) – הרי היו לבעל שם טוב כמה וכמה תלמידים, ומדוע חב"ד לוקחים אותו לעצמם?!... ובכן: טענה זו יש לה מקום רק בנוגע לתורות

(2) חולין יח.ב. וש"נ.

(3) מכאן עד סוף שיחה זו (מלבד ס"ו) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש) ונדפס בלקו"ש ח"ב ס"ע 474 ואילך, במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(1) ראה סה"ש תרצ"ז עמ' 190 ואילך. וראה גם כתר-שם-טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סתי"ט ואילך וש"נ. וראה גם תורת-מנחם ח"ז סוף עמוד 194 ואילך.

נהרות גדולים, עד לנהר הגדול, ועד להים הגדול, שכל שהולכים ומתקרבים אל הים הגדול, נשפכים הנהרות הקטנים לתוך נהרות גדולים, והנהרות הגדולים נשפכים לתוך הנהר הכי גדול, ועד שנשפכים כולם יחד לתוך הים הגדול.

ודוגמתו ברוחניות – ככל שהולכים ומתקרבים לביאת המשיח, שאז יקויים הייעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים":

בתחילת זמן התגלות הבעש"ט, היו מדינות שאליהן לא הגיע גילוי החסידות – אם מפני שעדיין לא היו "כלים" לחסידות, או מפני שלא הוצרכו לכך, כפי שהיה בזמנים שלפני התגלות הבעש"ט.

ומזמן לזמן נעשית התפשטות והתרחבות תורת החסידות יותר ויותר על-ידי נשיאי חב"ד, שהם עסקו בעניין "יפוצו מעינותיך חוצה", שגם ב"חוצה" יגיעו מעיינות הבעש"ט כשיטת חב"ד, ובפרט בדורות האחרונים עסקו הנשיאים בכך בהתפשטות ובהרחבה יתירה.

והיינו, שכל שמתקרבים לביאת המשיח, הולכים ונשפכים כל הנהרות, כל הדרכים, אל הים הגדול – תורת הבעש"ט על-פי שיטת חב"ד¹².

זוהי ההוראה מהתגלות שבעת התורות שאמר מורנו הבעש"ט על-ידי נשיאי חב"ד – שהרי בענייני התורה הנה לא רק תוכן התורה היא הוראה, אלא גם אופן התגלותה מהווה הוראה – שגם שיטת החסידות הכללית "נשפכת" עתה יחד בשיטת חסידות חב"ד, לימוד חסידות חב"ד, מנהגיה והדרכותיה.

ז. בזמן עתה מוכרחים להגיע ללימוד החסידות חב"ד, מנהגיה והדרכותיה. בזמן דעתה העניין של "דע את אלוקי אביך" הוא דבר המוכרח לא רק בשביל "ועבדהו בלבב שלם"¹³, שלימות העבודה, אלא גם בשביל לימוד התורה וקיום המצוות בהידור – כפשוטו.

וראיה מוחשית לזה ראינו בתקופתנו במדינות ששם היו ניסיונות גדולים על לימוד התורה וקיום המצוות, שאלו שלמדו חסידות חב"ד

(12) ראה גם 'תורת מנחם – התועודיות' ח"ט עמ' 57.

(13) דברי הימים א' כח, ט. וראה תניא קו"א קנו. ב. ובכ"מ.

השיטה של חב"ד היא שכל יהודי צריך להתייגע על הבנה והשגה באלוקות, ושיטת חסידות פולין היא (כידוע המאמר מהרה"ק הר"ש מקרלין ז"ל) – "וצדיק באמונתו יחיה"⁴, אל תקרי יחיה אלא יחיה (החי"ת בפתח), היינו, שישנו הצדיק שמתייגע, וכל השאר, הנה בכוח ועל-ידי אמונת צדיקים שיש להם, מחיה אותם הצדיק⁵.

שתי שיטות אלו שייכות רק עתה. בנוגע לעתיד – הרי הכל מודים שאז יקויים הייעוד⁶ "מלאה הארץ דעה את הו' כמים לים מכסים", כך שלכל בניישראל תהיה הבנה והשגה באלוקות, כמו שכתוב⁷ "כי כולם יידעו אותי".

ה. עכשיו הוא הזמן שלפני משיח. וממילא, כמו לכל העניינים שלעתיד צריכים לעשות הכנה וכלי לכך בזמן הגלות. וכיוון שהכלי צריך להיות מעין האור והגילוי, במילא צריך להיות גם עתה מעין עניין "כולם יידעו אותי", שכל בניישראל צריכים להתייגע על הבנה והשגה באלוקות.

ועל-דרך דאיתא בפרי-עץ-חיים⁸, ויש שנוהגים כן בפועל, שביום שישי טועמים מהמאכלים של שבת, כמו שכתוב⁹ "טועמיה חיים זכו".

– אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר לא ראיתי הנהגה זו בגשמיות, אבל ברוחניות בוודאי צריך להיות כן, לא רק ביום שישי, אלא כל השבוע –

הרי שית אלפי שנין הווי עלמא¹⁰, ונמצא, שהזמן עתה הוא יום שישי לאחר חצות¹¹, ואם-כן בוודאי צריך להיות "טועמיה חיים זכו" – לימוד החסידות בהבנה והשגה, שעל-ידי-זה באים לעניין "כולם יידעו אותי".

ו. רואים אנו בגשמיות שישנם נהרות קטנים,

(4) חבוקק ב.ד. וראה מכות כד, א. תניא פרק ל"ג

(5) ראה שיחת חג הפסח תרצ"ד אות לג (לקו"ד ח"א קמא, ב).

(6) ישעיהו יא, ט. וראה רמב"ם הל' תשובה ספ"ט, והל' מלכים בסופו.

(7) ירמיהו לא, לג. וראה רמב"ם הל' תשובה שם.

(8) שער השבת רפ"ג, וראה מג"א ושו"ע אדה"ז או"ח סוסר"ן.

(9) בנוסח תפילת מוסף דיום הש"ק.

(10) ר"ה לא, א. וש"נ.

(11) ראה פרדר"א פ"ז ופמ"ח: שעה של הקב"ה כו' (וראה סה"ש תש"ט עמ' 331, וש"נ).

ט. העניין בזה ברוחניות: ידוע הפתגם¹⁸, שכפי שנעמדים בשבת בראשית, כך נמשך במשך כל השנה ("ווי מען שטעלט זיך אוועק אין שבת בראשית, אזוי גייט עס א גאנץ יאר"). וכאשר נעמדים בשבת בראשית בהתרחבות, אזי ישנה הרחבה כל השנה בכל העניינים, הן ברוחניות והן בגשמיות. רוחניות וגשמיות בחיי נפש האלוקית – הן תורה ומצוות, מצוות לגבי תורה הן גשמיות לגבי רוחניות¹⁹. תורה עניינה הבנה והשגה – רוחניות, ומצוות הן מלוכשות בדברים גשמיים – גשמיות. ולא רק מצוות מעשיות, אלא אפילו מצוות של חובת הלבבות גם הן עניין של גשמיות – לגבי תורה, שהרי גם מצוות של חובת הלבבות צריכות להיות נרגשות בכשר הלב הגשמי, כמבואר באריכות בכמה מאמרי דא"ח²⁰.

והתנהגו בהנהגותיה והדרכותיה, הם עברו את כל הניסיונות ונשארו שלמים בלימוד התורה וקיום המצוות.

אלו שלית ברירה – צריך להיות דחק ללימוד זה ונכנס¹⁴. ואין לך דבר העומד בפני הרצון¹⁵. אלו שלא היתה להם עדיין קביעות ללימוד חסידות חב"ד, צריכים להתחיל ללמוד, ואלו שכבר למדו גם לפני כן – צריכים להוסיף, והוספה גדולה, הוספה גדולה ביותר, ועד שהתוספת תהיה מרובה על העיקר. וזה יהיה הכנה וכלי ל"כמים לים מכסים", בגאולה השלימה עלידי משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

* * *

18 ראה שיחת ש"פ בראשית דאשתקד ס"ח ('תורת־מנחם – התוועדיות' חט"ו עמ' 195), וש"נ.

19 והעניין בשרשו:

תורה ומצוות הם אור וכלי, כמ"ש (משלי ו, כג) "כי נר מצוה ותורה אור", היינו, שמצוה עניינה כלי – נר, ותורה עניינה אור. וידוע בעניין אורות וכלים, שהכלים הם בבחינת עביות וגשם לגבי האורות, שהרי מהתעבות באורות נעשו הכלים (ע"ח שמ"ז פ"א, ועוד), והיינו, שאע"פ שגם הכלים הם אלוקות, מ"מ, לגבי האורות הרי הם בחינת גשם. וכן הוא בנוגע לתורה ומצוות – שאע"פ שגם המצוות הם עניין של רוחניות, מ"מ לגבי התורה הרי זה בחינת גשמיות (מנהחה בלתי מוגה).

20 ובפרטיות יותר (ראה 'תורת־מנחם – התוועדיות' ח"ב עמ' 89, וש"נ):

כשם שתענוג בדבר גשמי פועל שמנונית בגוף, כמ"ש (משלי טו, ל). וראה גיטין נו, ב) "שמועה טובה תדשן עצם", כמו כן צריך גם תענוג רוחני לפעול שמנונית בבשר הגוף הגשמי, וכידוע הסיפור ("היום יום" טו תמוז, ובכ"מ) אודות אחד הצדיקים הגדולים, שהיה שמן בגשמיות מהתענוג איש"ר, וכן הוא באהבה ויראה – שכשם שאהבה לדבר גשמי פועלת להלב מתרחב ופועם בחוזק יותר, כמו כן צריך להיות גם באהבה רוחנית. וכשם שיראה מדבר גשמי פועלת כיווץ בבשר הלב הגשמי, כמו כן צריך להיות גם בהעבודת היראה, שצריכה לפעול כיווץ בבשר הלב הגשמי.

וכידוע הסיפור אודות רבינו הזקן, שבעומדו פעם תפלת ראשי־השנה והוצרך לומר "ובכן תן פחדך", אמר פח...פח... פח... ולא היה יכול להשלים תיבת "פחדך" מפני גודל היראה והפחד!

ואף שאין אנו יכולים להידמות לאופן העבודה של רבינו

ח. הרבי¹⁶, כ"ק מו"ח אדמו"ר, אמר פעם, ש"בראשית" היא סדרה גדולה, ופירש: מהי סדרה גדולה? – בפשטות, שפרשת בראשית כוללת בתוכה משך זמן של יותר מחמש־עשרה מאות שנה. אף סדרה אינה כוללת משך שנים רב כל כך¹⁷.

עליפי החשבון – הרי כל הסדרות יחד אינן כוללות זמן רב כל כך, שהרי סיום החומש הוא בשנת ב' אלפים תפ"ח, ונמצא, שכל הסדרות יחד אינן כוללות זמן רב כל כך כמו פרשת בראשית בפני עצמה.

14 שהרי בכל עניין, ובפרט בעניין התשובה ישנו העניין ד"דחק ונכנס" (ראה תניא פכ"ה, אגה"ת פי"א), ועד"ז גם בנוגע ללימוד החסידות.

עוד בזמנו של רבינו הזקן היו חסידים בעלי חושים פשוטים, ואע"פ כ"לקחו את עצמם" ("זיי האבן זיך גענומען") ללימוד החסידות, עד שנעשו (לא רק חסידים סתם, אלא) חסידים בעלי מעלה (מנהחה בלתי מוגה).

15 ראה סה"מ תש"ג עמ' 12 (ובהערת כ"ק אדמו"ר שם). 16 מכאן עד סוסי"ד הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב עמ' 450 ואילך, במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

17 ראה שיחת ש"פ בראשית תש"ג, וראה גם שיחת ש"פ בראשית תשי"ב ס"ב ('תורת־מנחם – התוועדיות' ח"ד ריש עמ' 110). תשל"ו (שיחות־קודש ח"א ריש עמ' 150) תשד"מ ('התוועדיות' ח"א עמ' 362).

ויש גם גשמיות כפשוטו – אידישע גשמיות, גשמיות שכל יהודי צריך על-פי תורה.

י. ועל כל זה אומרים, שכפי שנעמדים בשבת בראשית, כך נמשך כל השנה, הן ברוחניות והן בגשמיות, דהיינו, בלימוד התורה, בקיום המצוות, ובגשמיות כפשוטו.

והטעם לזה – לפי שבראשית היא סדרה גדולה, היא כוללת בתוכה משך של כמה וכמה שנים, היא כוללת בתוכה כל סדר השתלשלות, ולכן ההנהגה בשבת בראשית נוגעת לכל השנה.

יא. הרמז לכך ששבת בראשית כוללת בתוכה כל סדר השתלשלות הוא – שבסדרה זו נימנו עשרה דורות, מאדם הראשון ועד "ונח מצא חן בעיני הוי"י"²¹, והרי מספר עשר הוא מספר כללי, שכולל בתוכו הכל²².

וכן הוא גם בעניין הספירות, שבהן נברא העולם – שישנן עשר ספירות, וכמו שכתוב בספר יצירה²³ עשר ולא תשע, עשר ולא אחד-עשר. מספר עשר דווקא כולל בתוכו כל סדר השתלשלות²⁴. ולכן גם בגשמיות יש בכל דבר עשרה עניינים, גם על-פי חקירה אומרים חוקרים שבכל דבר יש תשעה מקרים עם העצם, שהעצם נושא כל המקרים²⁵.

יב. וכן מבואר בחסידות²⁶, שבכל דבר ישנו אורך, רוחב ועומק (גובה), וכל אחד מהם יש לו ראש, תוך וסוף, שהם תשע, וישנו העצם שהוא כולל בתוכו את הכל.

הזקן, מ"מ, יש ללמוד מזה שעכ"פ מעין זה צריך להיות גם אצלנו (מהנחה בלתי מוגה).

21) סוף פרשתנו.

22) ראה ברייתא מעשה תורה אות י.

23) פ"א מ"ד, ולהעיר מזה"ב קפז.ב. פרדס ש"א פ"ו.

24) כידוע בנוגע לעשר ספירות שישנן בכל ד' העולמות,

שאין זה באופן שבכל עולם ישנן עשר ספירות שונות,

דא"כ, היו צריכים להיות ארבעים ספירות, וכיוון שישנן

רק עשר ספירות, עכ"ל, שאותן עשר ספירות ישנן בכל

עולם, אלא שהן מאירות בכל עולם לפי הלבושים שלו

(מהנחה בלתי מוגה).

25) ראה ספר מילות ההיגיון להרמב"ם שער י.

26) ראה לקו"ש ח"ל עמ' 2 וש"נ.

וכן הוא בכללות משך הזמן, שכל עניין נקבע במספר עשר. וכדאיתא²⁷ שישנן עשר פרות אדומות, אחת שעשה משה, ועוד שמונה, והעשירית תהיה בימות המשיח.

יג. כמו כן בעניין השירה איתה בתרגום²⁸ שהשירה הראשונה אמר אדם הראשון, ומונה עוד שמונה, והעשירית תהיה בביאת המשיח. וזהו גם עניין "שירו להוי" שיר חדש"²⁹, דקאי על לעתיד-לבוא, שלכן נאמר "שיר" לשון זכר³⁰.
וכן גם בעניין הרעב, איתא במדרש³¹ שהרעב הראשון היה בימי אדם הראשון, ומונה עוד שמונה, והרעב העשירי יהיה בביאת המשיח, אלא שהרעב ההוא יהיה "לא"³² רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר הוי"י³³.

יד. וכשם שבכל העניינים שבמספר עשר יהיה העשירי לעתיד, כן הוא גם במניין שבפרשת בראשית שנימנו העשרה דורות מאדם הראשון עד "ונח מצא חן בעיני הוי"י" – שתכלית עניין "מצא חן בעיני הוי"י" יהיה לעתיד³⁴.

וזהו הרמז ששבת בראשית כוללת בתוכה כל סדר ההשתלשלות, מתחילת ההשתלשלות עד גמר ההשתלשלות, כאשר תושלם תכלית הכוונה להיות לו יתברך דירה בתחתונים³⁵ – הנה כל זה

27) ילקוט ראובני חוקת (וראה לקו"ש חכ"ח עמ' 131, וש"נ).
28) שה"ש א.א. וראה מכילתא בשלה טו.א. תנחומא שם י. ועוד.

29) תהילים צ"ח.א. ועוד.

30) מכילתא שם, הובאה בתוד"ה ה"ג ונאמר בפסחים – קטז.ב.

31) ב"ר פכ"ה. ג. פס"ד. ב.

32) עמוס ח.יא.

33) והעניין בזה: לעתיד-לבוא יהיה אמיתית הצמאון

לאלוקות, באופן ד"מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ

כלה שארי ולבב"י (תהילים עג, כה"ו) לעצמות מהות.

– בזמן הזה לא יכול להיות צימאון כזה לאלוקות, כיוון

שאין אפשרות לרוות את גודל הצימאון, ו"אין הקב"ה בא

בטרונאי עם בריוותי" (ע"ז ג, סע"א): אבל לעתיד-לבוא

יוכלו מיד לרוות את הצמאון – כיוון שאז תהיה התגלות

העצמות ללא לבושים, כמ"ש (ישעיה ל.כ). וראה תניא

פל"ו (ו') "ולא יכנף עוד מוריך" (מהנחה בלתי מוגה).

34) ראה זח"א נח, ב: ניחא לעלמא דאתי.

35) ראה תנחומא בחוקותי ג, נשא טז, ב"ר ספ"ג, במדב"ר

כלול בשבת בראשית.

"גואל אחרון"⁴³.

ובנוגע למדריגת ה"חן" דלעתיד-לבוא נאמר בסוף פרשת בראשית "ונח מצא חן בעיני ה'" - כיוון שבפרשת בראשית כלול כל סדר ההשתלשלות, כולל גם הגילויים דלעתיד-לבוא.

ומה שקורין "ונח מצא חן בעיני ה'" לפני זה וגם בזמן הגלות - הרי זה הוראה שכבר עכשיו צריכים לעשות כלי גילויים שלעתיד, והיינו על-ידי לימוד החסידות, וכידוע באיגרת הבעש"ט³⁶. וכאשר נעמדים בשבת בראשית בהרחבה בכל האמור, הרי זה ממשיך הרחבה על כל השנה, עד שעושים את העולם דירה לו יתברך - מרחב העצמי.

* * *

טז. והנה, גילוי ה"חן" דלעתיד-לבוא הוא בעולם-הזה דווקא, כמובן מהמבואר בתניא⁴⁴ ש"תכלית השתלשלות העולמות... אינו בשביל עולמות העליונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו יתברך, אלא התכלית הוא עולם-הזה התחתון כו", ולכן דווקא בעולם-הזה יינתן שלימות ה"חן" לעתיד-לבוא.

טו. בעניין ה"חן" גופא - "ונח מצא חן בעיני ה'", "נח" אותיות "חן" - ישנן ב' מדריגות, כמו שכתוב³⁷ "ואלה תולדות נח נח", ב' פעמים, דהיינו, נייחא לעילא ונייחא לתתא³⁸.

וזהו גם תוכן בקשת משה רבינו "הודיעני נא את דרכך למען אמצא חן בעיניך"³⁹ - ומקשים על זה⁴⁰: הייתכן ש"חסיד" יבקש "חן" - הרי "חן" עניינו אתערותא דלעילא, והכוונה היא שתהיה עבודה בכוח עצמו דווקא? אך העניין הוא³⁹ - שאתערותא דלעילא כשלעצמה היא עניין שנאמר עליו⁴¹ "שקר החן", מה-שאינ-כן אתערותא דלעילא שבאה לאחרי האתערותא דלתתא שעל-ידי אתערותא דלעילא, הרי זה עניין של מעלה, ועל זה ביקש משה רבינו.

והנה, באותה שעה לא נתמלאה בקשתו, אלא נאמר לו⁴² "וראית את אחרורי ופניי לא ייראו"; אבל אף-על-פי-כן, כיוון שכאשר רועה ישראל מבקש בקשה נותנים לו כל מה דשאל - הרי בוודאי תתמלא בקשתו, אלא שזה יהיה לעתיד-לבוא, שהרי משה רבינו הוא "גואל ראשון" וגם

והיינו, שהולכים לקראת העניין של "נח מצא חן בעיני ה'", אשר ההכנה לזה הוא לימוד החסידות, שעלידי זה באים לגילוי "מצא חן" לעתיד-לבוא, במהרה בימינו.

והנה, באותה שעה לא נתמלאה בקשתו, אלא נאמר לו⁴² "וראית את אחרורי ופניי לא ייראו"; אבל אף-על-פי-כן, כיוון שכאשר רועה ישראל מבקש בקשה נותנים לו כל מה דשאל - הרי בוודאי תתמלא בקשתו, אלא שזה יהיה לעתיד-לבוא, שהרי משה רבינו הוא "גואל ראשון" וגם

(קטעים מהתוועדות (א) שבת-קודש פרשת בראשית, מברכים החודש מרחשוון, ה'תשי"ז. תורת מנחם כרך ח', עמ' 103-106, 110-114)

פ"ג, ו. תניא רפ"ז, ובכ"מ.

(36) ראה כתר-שם-טוב בתחילתו, הביאור ע"פ חסידות - ראה לקו"ד ח"ב רפו, באילך. סה"ש תר"ץ עמ' 84 ואילך, וש"נ.

(37) ר"פ נח.

(38) ראה בר"פ פ"ל, ה. זח"א נח, ב.

(39) תשא לג, ג.

(40) ראה ד"ה ועתה אם מצאתי חן בעיניך תרע"ח (סה"מ תרע"ח ס"ע ריא ואילך), תש"ה (סה"מ תש"ה ס"ע 50 ואילך).

(41) משלי לא, ל.

(42) תשא לג, כג.

(43) ראה שמו"ר פ"ב, ד"ו. זח"א רנ"ג, שעה"פ פ' ויחי מט, י.

תו"א ר"פ משפטים.

שם.

(45) ירמיהו לא, א.

(46) עקב ח, טו.

(47) בהפטרות דיום ב' דר"ה.

(48) ב"ק יז, א, וש"נ.

(49) ראה זוהר ח"א סד, א"ב. רח, ב. ח"ג לב, א.

להתחיל מיד עם "רוחו של משיח"

גילוי אורו של משיח על ידי פנימיות התורה

ישנם כאלה שמתיראים מפני גודל החושך, וטוענים שבמצב של התגברות החושך אי אפשר להתחיל עם אור גדול, אלא עם אור מצומצם לפי ערך הזמן והמקום כו'.

ועל זה באה ההוראה מהתחלת הקריאה בפרשת בראשית – שלמרות שנמצאים בהתחלת העבודה (זה עתה הסתיים חודש תשרי ומתחילה עבודת כל השנה), ולא עוד אלא ששורר תהו ובוהו חושך ותהום, מכל מקום, מתחילים מיד עם "רוחו של מלך המשיח" – אור הכי נעלה, פנימיות השכינה שלמעלה ובהבדלה מעולמות, שאין העולמות יכולים לקבלו אפילו לא באופן מקיף – שדוגמתה בנפש האדם היא פנימיות הלב.

ומיד ממשיכים עם ההכרזה "יהי אור", היינו, שמבלי להתחשב במעמד ומצב העולם, אם הוא שייך לכך אם לאו, מכריזים "יהי אור זה אברהם", שמתחילים להאיר את העולם באור אלקי, כמו אברהם שפרסם אלקותו יתברך בעולם גם לערביים, מבלי להתחשב אם הם ראויים לכך אם לאו. ואז – "ויהי אור", שנעשה כן בפועל, "עם ווערט טאקע בפועל ליכטיק", ועד לגילוי אור גדול ביותר – אור שהיה מאיר ביום הראשון.

ועל פי האמור לעיל, שגילוי "רוחו של מלך המשיח" נעשה על ידי "שני אלפים תורה", שהתחלתם מאברהם, עליו נאמר "יהי אור זה אברהם" – יש לבאר הוראה הנ"ל בפרטיות יותר, בנוגע לתורה: בתורה יש גליא דתורה ופנימיות התורה: גליא דתורה – מלובשת בשכל אנושי, ומדברת אודות דברים גשמיים שמשגיגים מהותם, מה שאין כן פנימיות התורה – שמדברת אודות עניינים שמשגיגים רק מציאותם, וכללותה למעלה משכל אנושי.

וכשיוצאים להאיר את העולם באור התורה – ישנם הטוענים שאין להתחיל מיד גם עם פנימיות התורה, כיוון שצריך לילך בסדר והדרגה.

ועל זה באה ההוראה מהתחלת פרשת בראשית – שבהתחלת העבודה, ובמצב של חושך הכי גדול, מתחילים מיד עם "רוחו של מלך המשיח", שעניינו בתורה הוא פנימיות התורה. וזהו גם עניינו של אברהם – "יהי אור זה אברהם" – "אב רם", שְׁכַל הנעלם מכל רעיון, היינו, שבתורה גופא הרי זה למעלה משכל אנושי, פנימיות התורה. וגם: "אברהם" הוא ב"מ"ם סתומה", ששייך ל"מאמר סתום", שזהו עניין פנימיות התורה, סתים דתורה.

וכאשר לא מתפעלים מחושך העולם, אלא מכריזים "יהי אור", ומאירים את העולם באור פנימיות התורה – אזי "ויהי אור", שנעשה כן בפועל, שאור פנימיות התורה מאיר בכל העולם כולו. ועל ידי זה זוכים להתגלות "רוחו של מלך המשיח" בביאת המשיח בפועל ממש, כי כשיפוצו מעינותיך חוצה אתי מר דא מלכא משיחא, שזוהי שלימות כוונת הבריאה להיות לו יתברך דירה בתחתונים.

(מהתוועדות ש"פ בראשית, מבה"ח וער"ח מרחשון ה'תשי"ג.
תורת מנחם כרך ז, עמ' 133, בלתי מוגה)

היעב"ץ במשנת הרבי

התייחסויות, הוכחות ופירוכות כדרכו של בית מדרש שאין בו בלא חידוש, מציין הרבי על הגהות רבי יעקב עמדין בשלל נושאים • ראייה ללימוד פנימיות התורה בשבת • ויכוח תורני בשאלה מי היו קוראי ההלל בעת הקרבת הפסח • על אפשרות הקרבת קרבן פסח אחר החורבן • וששה תירוצים שכתב הרבי לתמוך בנוסח אדמו"ר הזקן ולא כנוסח שקבע היעב"ץ • רשימה שנייה

בשבת – כולו דא"ח

בכ"ו כסלו תשכ"ג ('ליקוטי סיפורי התועודויות' (גרינגלאס) עמ' 657) כותב הרבי:

ת"ח ת"ח [תשואת־חן תשואת־חן] על הצינן להג' [להגהות] היעב"ץ. וראה פרי עץ חיים שער השבת סוף פרק כא ובסידור האריז"ל קודם מנחת שבת שכן "נהגו הקדמונים". ובטעמי המצוות ואתחנן דהאריז"ל היה מעיין ו' דרכים בהלכות כנגד ו' ימי המעשה ואחד על־דרך הסוד כנגד יום השבת.

פירוש הדברים:

הרב גרינגלאס כתב לרבי בשם הר"ר יעקב זילבערמאן שי', סופר סת"ם, שמדברי היעב"ץ ראייה לכאורה לנאמר בקונטרס עץ החיים (ספכ"ה) שיום הש"ק צריך להיות מוקדש כולו ללימוד דא"ח.

במסכת גיטין ס,א נאמר: רבי יוחנן וריש לקיש מעייני בספרא דאגדתא [בשבת]; וכתב היעב"ץ:

נראה לי ספר של ע"ת [ע"ח?]; וחכמת האמת הוא שאנו קורין קבלה, ולא היו מעיינין בחול אלא בדינין והלכות... והיו מעיינין בשבת בדברי אגדה שמושכת הלב, מפני עונג שבת וקדושת היום מסייעת להשכיל ולהבין בחכמה הנעלמה קודש

מהו 'דבר הלכה'?

גם ל"הגהות היעב"ץ" בש"ס מצינו את התייחסותו של הרבי: הגמרא במסכת ברכות, דף לא,א נאמר: "אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו", ובהמשך לזה מדובר אודות "צניתא דבבל" שלכאורה אין בזה "דבר הלכה". בהגהות היעב"ץ מבאר דנפקא־מינה אם כשרים למצוה מצד יבשותם. על כך הקשה הרבי (תורת מנחם כרך לח עמ' 213):

אבל לכאורה אין תירוצו מחוור כל־כך, כי, כדי לברר אם הלולבים שבמקום זה "לא חזו למצוה, לפי שכבר נזדקנו מאד", או "אינן זקנים כל כך, הלכך כשרין הן", אין צורך בשקלא־וטריא הנ"ל; יכולים לקצוץ לולב ולבחון אם יש בו שיעור הפוסל, ככל פרטי הדינים שבה.

ומבאר הרבי ביאור משלו:

לדעת הרמב"ם, שלולב של אַשְׁרָה כשר אם לא נִטָּע לשם עבודה־זרה – אם "איתנהו מאדם ראשון" ודאי שלא ניטעו לשם עבודה־זרה; הביאור על־פי דברי־אלוקים־חיים – כאשר לימוד התורה קשור עם חכמה שבנפש (אדם־הראשון) אין חשש מעניין של ישות וגאווה (עבודה זרה).

על פי שאין שם בית (רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ו' הלכה ט"ו), כתבו האחרונים שהקא-סלקא-דעתך לאפשרות ההקרבה בזמן הזה (כדעת ר"ח מפאריש, כפתור ופרח פ"ו) היא רק בקרבן פסח (ראה שאילת יעב"ץ חלק א' סימן פט. שו"ת חתם סופר יורה דעה סימן רל"ו. ועוד).

ובשוליה-הגיליון נאמר עוד:

בשאלת יעב"ץ שם: שהיו מקריבין אותו (הקרבן פסח) חכמי המשנה בדור הסמוך לחורבן כו', עיין שם.

קריאת הלל על ידי מי?

ועוד מענייני הקרבת הפסח:

דיון מרתק ניהל הרבי עם הגאון החסיד רבי שלמה יוסף זוין בשנת תש"ח, בעניין דברי הרבי ב'הגדה עם לקוטי טעמים ומנהגים' – ש"קוראין את ההלל – הלוי". הרב זוין טען שלדעת רש"י (במסכת פסחים סד, א. סוכה נד, ב) ישראל קרא את ההלל.

במכתב תשובה מצום השביעי יהפך לששון תש"ח (צילומו ב'ימי מלך' כרך ב' עמ' 777) מגלה הרבי:

והנה מה שכתבתי הוא לשון סדר קרבן-פסח של היעב"ץ, ואני לא הוספתי מדילי, אלא ציון המקור לתוספתא.

בהמשך מאריך הרבי לבסס את הדברים.

ושבו מוסיף הרבי באגרת מח' מרחשון תש"ח (אגרות-קודש כרך ב' עמ' רס ואילך) להבהיר את דבריו:

מצאנו מפורש בתוספתא על אתר, וכן הוא בתוספות ורמב"ם, שהלויים הם האומרים את ההלל. והנה רוצים לחדש פלוגתא ודעה דרש"י חולק על כל-הנזכר-לעיל... רק לשון רש"י...

והיסוד אינו מכריח ומספיק כלל וכלל לחדש מחלוקת ודעה מוזרה. ולא עוד אלא שבלשון רש"י זה גופא ניחא יותר לומר שאין זה כוונת רש"י וכמו שכתבתי כבר.

אמנם בסיום המכתב כותב הרבי:

ולהעיר מתיאור סדר קרבן פסח המובא ב'סדר הדורות' (שנת ב' אלפים תתקל"ה) שכותב שהכהנים אמרו את ההלל. ובנוסף סיפור זה שבסידור יעב"ץ

קדשים היא. ואמרו רצונך להכיר את מי שאמר והיה העולם עסוק באגדה. ואין זה אגדה של סיפורי מעשיות שנקראו הגדה בה"א.

ועל כך השיב הרבי בתודה וציין, כאמור, לשורת כתבי האריז"ל בעניין לימוד פנימיות התורה בשבת-קודש.

הגהות יעב"ץ לש"ס

בשיחה אחרת (הדרנים על הש"ס כרך א' עמ' רכד) מביא הרבי את פירוש היעב"ץ בסיום מסכת נזיר (בהגהותיו שם), על מאמרו של רבי נהוראי בעניין "עונה" ו"מברך" – מי מהם עדיף, אחרי שבמשנה הובאה קביעתו לגבי נזירות שמואל כשמשון. ופירש היעב"ץ, שמפני ששמועותיו של ר' נהוראי המובאות בש"ס מועטות הן, לכן הובא ענין זה בגמרא (ושייך לכאורה למסכת ברכות). אמנם הרבי דוחה פירוש זה מפני ג' טעמים, עיין שם.

מאידך בהדרן אחר על מסכת סוטה (שם עמ' רנב) מבאר הרבי ענין על פי היעב"ץ. בסיום מסכת יומא (שם עמ' 3) מבאר הרבי ביאור הדומה לביאורו של היעב"ץ ב"לחם שמים" על מסכת יומא (ראה הערות 14, 18 שם).

שלושים יום קודם החג

כמה זמן לפני הרגל חייב אדם לעשות מאמץ להתקרב לירושלים כדי שיתחייב בקרבן פסח?

ובשאלת יעב"ץ סימן קכז "בודאי אי-אפשר לומר גם-כן שהרחוקים מאד יתחייבו לעלות לרגל מתחילת השנה לעשות הפסח... ונראה-לעניות-דעתי שכך הוא הענין. ששלושים יום לפני הפסח חל חובת עשייתו על הרחוקים שיעתיקו מבתיהם... מזמן שחל חובת ביעור חמץ כו", עיין שם.

כך מצטט הרבי (לקוטי שיחות כרך לה עמ' 66 הערה 32). אמנם, מציין בשוליה-הגליון:

אבל ראה לקח טוב שבהערה הבאה "המקום הי"א".

בלקוטי שיחות (כרך לב עמ' 42 הע' 53) נכתב כדלהלן:

אף שמעיקר הדין מקריבין כל הקורבנות כולן אף

שגם בעל הקרבן אמרו. והספר שבט יודא, שממנו העתיקו הנ"ל, אין תחת ידי להשוות.

רמזים על פי סוד

לפחות כ"ו פעמים מציין הרבי ליעב"ץ בהגדה של פסח עם 'לקוטי טעמים ומנהגים', בעיקר בעניין נוסח ההגדה, השוואת לשונות ופירוש על פי הדרוש והסוד וכו'. בין הדברים כותב הרבי "בסידור יעבץ פירוש התיבות - דצ"ך עד"ש באח"ב - על דרך הדרוש". וכן: "חילוק מדריגות אלו (מלאך שרף שליח) ראה יעב"ץ". "מה בא למעט [ב"אני ולא כו' ולא אחר"] עוד - ראה: יעב"ץ; "קיר מזבחך - ובסידור יעבץ פירוש על דרך הסוד".

גם נימוקים להלכות: מדוע כורכים את האפיקומן במפה? "שלא יבא לאוכלו בתוך הסעודה (סידור יעבץ)"; "סברי מרנן - כן צריך לומר ולא יותר (סידור יעבץ)".

שישה תירוצים על שש קושיות

רבי יעקב עמדין הקשה על נוסח ה"סדר קרבן פסח" שבספר סדר היום מספר קושיות, וכתב לאומרו בנוסח אחר. למרות זאת בחר רבינו הזקן בלשונו של ה"סדר היום", וכדי להסיר את קושיות היעב"ץ התמודד הרבי עמן אחת לאחת ("וכדי שלא יוקשה מה שרבינו הביא בכל זה לשון סדה", ישי"לומר בתירוץ קושיות היעבץ):

(א) שלא הזכיר זמן ההקרבה ביחוד וקדימתו בחל ערב-פסח להיות בערב-שבת - ישי"לומר דכיון דאמירת סדר קרבן-פסח הוא משום "ונשלמה פרים שפתינו", ולא חייבוהו לכון לאומרו בדיוק בשעה שהיו מקריבין את הקרבן-פסח בפועל ודיו שיהיה בזמן שהקרבת קרבן-פסח כשרה, וכמו שהוא לענין תפלת מנחה, לא רצו להזכיר בנוסח זה שהיה הפסח קרב בשמונה ומחצה כו', כיון דעל-פי רוב לא יוכל לכון אמירתו לזמן זה, ויהיה כסותר את-עצמו. (ב) לא פרט על מי מוטל חיובו - ישי"לומר דלא

רצו לפרוט בזה דהוא דוקא בטהורים ויכולים להגיע לירושלים בשעת שחיטת הפסח, דאם-כן הוא סותר לענין "ונשלמה כו" וכנ"ל.

(ג) לא פרט שינוי הפשטו בשבת. - ישי"לומר דאפילו אם תימצי לומר דאין הפשטו בשבת כהפשטו בחול (ראה נושאי-כלי הרמב"ם הלכות קרבן פסח פרק א' הלכה יד), הרי אין השינוי אלא באופן ההפשטה ולא נחית לפרטים כאלו.

(ד) כתב בפשיטות שהאליה קריבה ולא התנה שזהו בכבש, כי עז אין אליה קריבה. - וישי"לומר דאין זה מצוי, כי רוב פסחיהם היו מן הכבשים, וכתירוץ הראשון על קושיא מעין זו בתוספות - דיבור-המתחיל מאל"י (פסחים ג, ב). ועדיין צריך-עיון.

(ה) נשמטו פרטי צליית הפסח נקורו ואכילתו - וישי"לומר מפני שאין כל זה נוגע להקרבת קרבן-פסח, וגם אינו בזמן אמירת סדר קרבן-פסח לכן לא הזכירם אלא בכללות.

וא"ו) לא נזכר על-דבר חגיגת י"ד - וישי"לומר וכמו שרמזו ביעבץ גופא, שנשמט מפני שהחגיגה אינה אלא רשות, ואינה באה בשבת במרובה ובטומאה (פסחים סט, ב).

ועוד תמה הרבי על היעב"ץ בהגדה:

הפסוק "ואעבור עליך" קבעוהו מסדרי ההגדה באמצע הגדת ליל פסח ('שער הכוונות' ענין פסח סוף ד"א. 'פרי עץ חיים' שער חג המצות פרק א. משנת חסידים. סידור האריז"ל) ולכך -

תימה על היעבץ שכותב שהוא ואביו, החכם צבי, היו אומרים פסוק זה אבל לא נמצא בשום ספר.

כדי צורכו

והנה ביאורו של הרבי בעניין שולחן-עורך ["אוכל ושותה כדי צרכו" כמו שכתב היעב"ץ "אוכלין ושותין כל צרכן"]:

וישי"לומר דמשמיענו שתיים: (א) שיאכל די צרכו, כדי שיאכל האפיקומן על השובע, כיון שהוא זכר לפסח שהיה נאכל על השובע. (ב) שלא יאכל יותר מכדי צרכו, כדי שלא תהא אכילת אפיקומן אכילה גסה.

פרשת בראשית

בראשית (א,א)

"בראשית" נמי מאמר הוא (ראש־השנה לב)

מדוע לא נאמר במפורש "ויאמר" גם במאמר זה ("בראשית")?
איתא בספרי המקובלים, שתחילה הקב"ה האציל את האותיות, כנאמר: "בראשית ברא אלוקים את" – קודם נבראו האותיות מא' ועד ת', ועלידי האותיות ברא ה' את כל העולם.
נמצא שהבריאה הראשונה, היינו האצלת האותיות, הייתה במחשבה בלבד, ללא אמירה (כי אמירה אפשרית רק לאחר שיש אותיות). לכן לא נאמר בבריאה הראשונה "ויאמר", כי לא הייתה עלידי מאמר ודיבור, אלא בבחינת מחשבה.

(אור־תורה בראשית דף ב עמ' א)

בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ (א,א)

"בראשית" – ראשית ותחילת עבודת ה' היא,
"ברא אלוקים" – לגלות ("ברא" מלשון גילוי, כמאמר (חולין מג) "שמה הבריא", היינו שמה ניקב ויצא לחוץ) את שם אלוקים,
"את השמים ואת הארץ" – המצוי בתוך השמים ובתוך הארץ.
ראשית עבודת האדם לבוראו היא לגלות את האלוקות המוסתרת בעולם ("עולם" מלשון העלם).

(כתר־שם־טוב – הוספות סימן ד עמ' 10)

* * *

"בראשית" – ב' ראשית, התורה וישראל.
"ברא" – לשון בריאות.
"אלוקים" – בגימטריה "הטבע".
"בראשית ברא אלוקים" – בני־ישראל, עלידי העבודה בתורה ומצוות, 'מבריאים' את הטבע, בכך שהם מגלים את תוכנו הפנימי ואת תכלית בריאתו.

(ספר המאמרים תרצ"ט עמ' 72)

* * *

"שמים" – עניינים רוחניים.
"ארץ" – עניינים גשמיים וחומריים.
"בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ" – על היהודי לזכור תמיד שכל מה שיש לו, הן הרוחניות שלו (תורתו וחכמתו) והן הגשמיות שלו (עושר, בריאות וכדומה) – הכול בא לו מאת הקב"ה.
אל לו לאדם לשנות ולחשוב ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" – אלא כשם שהקב"ה בורא את העולם כולו בכל רגע, כך הוא בורא גם את ההשפעה הפרטית הנשפעת לו.

(ליקוטי־שיחות כרך ב, עמ' 437)

* * *

כשעומדים בראשית יסודו של מפעל חיובי, הן מפעל בעל אופי רוחני ("שמים") והן מפעל בעל אופי גשמי ("ארץ"), ונתקלים בקשיים – המסוגלים לרפות ולייאש את ידי העוסקים בדבר – אומרת התורה, "בראשית ברא אלוקים!" הקב"ה הוא אשר בורא ויוצר את הדבר. אלא שרצונו של הקב"ה הוא שהדבר ייעשה על-ידי אנשים מסוימים, ובהם בחר להיות שלוחי דרחמנא ועושי רצונו. אי לזאת, גם כאשר בראשית הדרך נראה המצב כ"תוהו ובוהו וחושך", עד שנדמה כי אי־אפשר לפעול דבר – יש להתחזק במידת הביטחון ולזכור שכפי שבתחילת הבריאה שררו חושך ותוהו ובוהו, ועל-ידי דבר ה' "ויהי אור" הופיע האור במקום החושך ואת מקום התוהו ובוהו תפס סדר מסודר – כן יהיה במפעל המוקם.

(ליקוטי־שיחות כרך ב עמ' 657)

ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור (א,ג)

הצדיקים נקראים בשם "אלוקים", כנאמר (שמות ז), "ראה נתתיך אלוקים לפרעה". "ויאמר אלוקים יהי אור" – כאשר הצדיק רואה שחסר לאדם דבר־מה בגשמיות או ברוחניות, ואומר (מברך, גוזר) "יהי אור", אזי:
"ויהי אור" – אמירתו מתקיימת.

(כתר־שם־טוב סימן שנ"ה דף נג עמ' א)

* * *

חז"ל אמרו (מגילה י'): "כל מקום שנאמר 'ויהי' – אינו אלא לשון צער". לכאורה צריך להבין מהו הצער בבריאת אור?
ההסבר הוא: כדי שיתהווה מאורו יתברך, הבל־יגבול, אור מוגבל שיהיה לפי יכולת הקיבול של העולם, מוכרח להיות "צמצום". לכן נאמר "ויהי" לשון צער, כי הצמצום נראה כמו צער לעולם, מפני שהוא בדוגמת מסך המסתיר ומחשיך את האור הבל־יגבול.
אך לאמיתו של דבר, הצמצום הוא לטובתנו ולתועלתנו, כי דווקא על-ידו אפשר שיתהווה אור מוגבל. זהו שנאמר "ויאמר אלוקים יהי אור": על-ידי שם "אלוקים", המורה על מידת הדין והצמצום, נעשה אור כזה שהוא מדוד ומוגבל, והעולם יכול לקבלו.

(אוריתורה בראשית דף ב' עמ' א')

ויתהלך חנוך את האלקים (ה,כד)

צדיק היה, וקל בדעתו להרשיע, לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו (רש"י)

יש להבין, כיצד ייתכן לומר על אותו אדם שהוא גם צדיק וגם קל בדעתו להרשיע? יש לומר, שחנוך היה צדיק בעיקר משום שהאיר אצלו אור מלמעלה, ולא מצד כוחותיו. לכן אם היה נשאר באותו דור מושחת, והיה יורד למצב שבו האור אינו מאיר – לא היה יכול להישאר בצדקתו בכוח עצמו.

(ליקוטי־שיחות כרך טו, עמ' 86)

הלכות ומנהגי חב"ד

התהילים, יאמר מי שאין לו הורים קדיש יתום. ואם יש חיוב – 'ארציית' או אבל – יאמרו קדיש אחר כל ספר, ויאמרו תחילה (לפחות) – 'יאמרנו האומר קדיש' את ה'יהי רצון' שאחרי ספר זה. אחרי־כן ילמדו כשעה⁸ מאמר של חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחרי־כך התפילה⁹. "דבר אמירת תהילים האמור, אינו שייך לאיזה נוסח... ומצד אהבת ישראל... עלינו להשתדל בכל מיני השתדלות, אשר יוקבע בכל הבתי־כנסיות באיזה נוסח שיהיה"¹⁰.

ההפסקות בין העולים: הבעל־קורא בבית

עוסקים בחסידות – אינם צריכים לבוא לאמירת תהילים, כי בזמן שהוא עוסק בלימוד החסידות או שהוא 'מייחד' או שהוא בעצמו אינו יודע מה הוא עושה, ממילא אומר הוא תהילים בפני עצמו 'מורם מעם'; לא כך היתה התקנה, אלא צריך לומר תהילים בציבור דווקא, יחד עם כל ישראל. שבהמשך לזה היא גם התקנה השניה – התנועות שלאחר התפילה, שענין ההתנועות הרי הוא מיוסד על אהבת ישראל... שבזמן ההתנועות אומרים 'לחיים' ומברכים איש את רעהו..." (משיחת שבת בראשית תשכ"א, התנועות א, ס"ט – תורת מנחם חכ"ט עמ' 115).

7) הרבי לא נהג לומר 'יהי רצון' אחר אמירת כל ספר שבתהילים ('א' שאמרו פ"א בסוף כל התהילים. ואז לכאורה צריך לומר זאת בלשון רבים, כי כוללים בו את כל הספרים), וגם כאן הציע אמירתו רק כדי ליישב יותר אמירת קדיש על כל ספר, ומשמע שלא זאת אינו נאמר.

את אמירת הפסוקים הנדפסים בספר התהילים לאומרים לפני ואחרי אמירת תהילים לא גרס הרבי כלל (ראה צילום כ"ק בשבועון 'כפר חב"ד' גיליון 789 עמ' 11, ומשם ב'התקשרות' גיליון תמה, וגיליון תפד עמ' 17).

8) "בכנופיא בבית־הכנסת דווקא" (בכל שבת) – אג"ק כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח א"א עמ' רפא.

9) כל הענין – ספר המנהגים עמ' 30.

10) כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח נ"ע – אג"ק ח"ב עמ' תקד. קובץ מכתבים שבסו"ס תהילים אהל יוסף יצחק עמ' 192. וכן באג"ק של הרבי כרך ה עמ' לג. ובשיחת ש"פ פקודי תשכ"ז: "כשיבוא משיח, לא יידע שום 'קונצ'ס' אלא ידרוש 'אלה פקודי המשכן'... – כתוב בפתק: על כמה יהודים פעלת שגינעו לומר את כל התהילים בשבת מברכים?".

שבת־קודש פרשת בראשית

כ"ד תשרי, מברכים־החודש מרחשוון

* ביום זה אמר הרבי את הקדישים בשלוש התפילות, כיוון שהוא יִרְצִיית הרבנית מרת רחל הי"ד, אִם הרבנית מרת חנה ע"ה אימו של הרבי, וכן יִרְצִיית של הרה"ח ר' דובער הי"ד, אחיו של הרבי².

* ידוע פתגם רבותינו נשיאינו³: "אזוי ווי מען שטעלט זיך שבת בראשית, אזוי גייט אַ גאַנץ יָאָר" [=כפי שמתייצבים בשבת בראשית, כך נמשכת כל השנה].

קידוש: למנהגנו, נזהרים גם בארה"ק שלא לקדש בליל שבת ב'שעה השביעית'⁴.

השכם בבוקר⁵ יתקבצו אנ"ש לבית־הכנסת לאמירת כל התהילים בציבור⁶. אחרי אמירת כל

1) לבני חו"ל: בתפלת מעריב לשבת מתחילים: 'מומור לדוד הבו...'. ב'לכה דודי', כנראה אומרים: 'בשמחה ובצהלה' (ולא "ברינה"). ראה קובץ 'הערות וביאורים' דאהל תורה, גיליון 1057 עמ' 63 ואילך.

2) 'אוצר' ס"ע שצו. לענין היארציית של ר' דובער, כתב בס' 'תולדות לוי יצחק', מהדורת תשנ"ה, ח"ב עמ' 441, שכנראה זהו יום שנקבע ע"י הרבי ולא יום הפטירה ממש.

3) לקוטי־שיחות כרך כ עמ' 556, וש"נ. וב'אוצר מנהגי חב"ד' ר"ע ת' מוכיח מלקוטי־שיחות כרך ל' עמ' 190, שגם מוצא־ישבת בכלל זה. (עוד בקשר לשבת בראשית: סה"ש תש"ד עמ' 44. התנועותיות תשנ"ב ח"א עמ' 188).

4) דהיינו בארה"ק מהשעה 18:40 עד השעה 19:40 (בשעון קיץ). ראה שו"ע אדה"ז ס' רעא ס"ג. 'קיצור הלכות' שם ס"ז ובהערות. שלחן מנחם או"ח ח"ב ס' קסא. 'התקשרות' גיליון שעט עמ' 16.

5) אמירת תהילים אינה דוחה תפילה בציבור (קובץ ר"ש עמ' 30), והמאחר – ישלימנה בהקדם (בספר היכל מנחם ח"ג עמ' רסו: אחר מנחה, ואם לאו – ביום א'). וראה איגרות־קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח, כרך ג עמ' תקעט. מאידך, היו מענות שונים ביחידות,

אלה שאינם מספיקים לסיים את כל התהילים בשבת מברכים: בס' 'דעם רבינס' קינדער' עמ' תלד, ועוד. ואולי היו אלו הוראות פרטיות במצב מיוחד.

6) "כך היתה התקנה, ולא כ'שפיץ חב"ד' שחושבים שמכיוון שהם

בתפילת מנחה אין אומרים "צדקתך".
במוצאי שבת בראשית מכריזים שוב¹⁹: "ויעקב
הלך לדרכו"²⁰.

יום חמישי, כ"ט בתשרי ערב ראש־חודש

היום יש להוסיף בנתינת צדקה²¹.

יום שישי

ל' בתשרי, א' דראש־חודש מרחשוון

בכל יום שיש בו מוסף, אין האבל יורד לפני
התיבה, גם לא בתפילות ערבית ומנחה²².
אומרים בתפילת ערבית "יעלה ויבוא" גם אם
מתפללים ערבית מבעוד יום²³.
בליל ראש־חודש אין מפסיקין להכריז "יעלה
ויבוא" לפני שמונה־עשרה²⁴ כדיבור, אבל טופחים

בשבת, עיי"ש. וראה המובא בכף החיים שם ס"ק מב). ובסה"ש
תש"נ ח"א עמ' 83 נתבארה שיכות העניין לשבת בראשית דווקא.
19) לקוטי שיחות כרך כ עמ' 269.

20) לעניין המראה במטוסי אל־על מכל מקום, או בכל מטוס
משדה תעופה בארה"ק, במוצאי ש"ק – ראה "כפר חב"ד" גיליון 398
עמ' 31, שהרבי עורר את הרה"ח ר' אברהם שי' סלמון מראשון־
לציון שיש 'שאלה' בזה, ומתברר שלמרות שהרבי דיבר על 'שאלה'
ולא על איסור ממש, בפועל הסביר בשעתו לעיתונאי מר יצחק שי'
הילדסהיימר באריכות עד שעיקבו והפסיד את הטיסה במוצאי ש"ק.

ואם בניירוק כך, בארה"ק על אחת כמה וכמה. ומתברר –
שבפועל (עכ"פ היו בעבר) מכינים פעמים רבות את המטוסים
בש"ק כשיש להם צורך בכך. הכנה רגילה של מטוס נמשכת כשלוש
שעות, וניתן היה לחשוב שלא לאסור ביהודי יותר מאשר בגוי
"בכדי שיעשו" (ראה קצות השלחן סי' קכד בבדי־השלחן ס"ק ה'
בשם שו"ת כתב סופר או"ח סי' נ), אבל הרבי דיבר גם על טיסות
שהיו בשעות מאוחרות יותר, וכנראה הכוונה לאסור כל הלילה,
אולי מפני שבפועל מחללים שבת בשבילנו ויש למנוע זאת, גם אם
אין בטיסה זו איסור מצידנו משורת הדין. וה' יאיר עינינו.

21) "בערב־ראש־חודש מוסיפים בנתינת צדקה" (התועדויות
תשמ"ו ח"ג ס"ע 593). בס' 'דיני ומנהגי ר"ח – חב"ד' ס"ע עז, הביא
מהאחרונים מנהג ישראל להרבות בנתינת צדקה בראש־חודש
עצמו.

22) ספר־המנהגים עמ' 36.

23) שו"ע אדה"ז סי' קח סי"ג. וראה בארוכה 'דיני ומנהגי ראש

חודש־חב"ד' פ"ז הערה 2, וש"נ.

24) סידור אדה"ז.

חינו, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, קרא
כנדפס בחומש 'תורה תמימה' – החמישי מסיים:
"ואחות תובל־קין נעמה" (ד, כב); והשישי: "לקח
אותו אלוקים" (ה, כה).

הפטרה: "כה אמר... יגדיל תורה ויאדיר"
(ישעיה מב, ה־כא)¹¹.

נכון לדעת זמן המולד לפני ברכת החודש¹².
המולד: יום שישי, ליל ש"ק, בשעה 11:30 בלילה
ר־3 חלקים.

מברכים החודש מרחשוון¹³: ביום השישי וביום
השבת־קודש.

אין אומרים "אב הרחמים"¹⁴.

שבת מברכים היא יום התועדות. התועדות
– בבית־הכנסת¹⁵. זמנה – בהתאם לתנאי המקום⁹.
בדרך כלל, יש לסדרה באופן שיוכלו להמשיכה
בביתם עם בני־הבית. הנשים והבנות יסדרו
התועדות לעצמן בשבת, או במוצאי שבת¹⁶.

בשבת בראשית היו החסידים נוהגים להתועד
'בחילא יתיר'¹⁷.

בהתועדות שבת בראשית תשי"ז ציווה כ"ק
אדמו"ר נשיא דורנו לגבאי בית־הכנסת, למכור,
כבכל שנה, את ה'עליות' של כל השנה, הגבהה
וגלילה. בשנים מאוחרות יותר נהגו למכור מצוות
נוספות, עד שבשנים האחרונות נמכרו, בין השאר:
הוצאת הספר־תורה והכנסת; עליות 'חזק'; 'נר
למאור'; 'יין לקידוש' (=הוצאות ההתועדויות של
הרבי)¹⁸.

11) ספר המנהגים עמ' 32. ב'ספר ההפטרות' הוצאת קה"ת, ובכ"מ,
מסופר שבשנה מעוברת נהג הרבי לסיים עד "ואחרי לא יהיה"
(כמנהג הקבוע של האשכנזים).

12) סידור אדה"ז. ולכן נהגו להכריז זאת באותה שעה ברבים,
ראה ליקוטי מהר"ח (בראש ח"ג, בהשמטות לח"ב פח, ב), ושערי־
רחמים על השערי־אפרים שער יס"ק מז.

13) כן הוא האיות, כנפסק בשו"ע אה"ע סי' קכו ס"ז בהג"ה ונו"כ
("מרחשון" תיבה אחת, וכן הוא ברוב מכתבי רבותינו נשיאינו
מחודש זה, ולא כמופיע בלוח כולל־חב"ד "מרחשון". 'וחשון'
המופיע בסידורי תורה־אור ותהלה ה' בברכת החודש, ובלוח היום
יום וכדומה במשך החודש – אינו אלא קיצור).

14) סידור אדה"ז.

15) היום־יום, ל' בניסן.

16) לקוטי־שיחות, כרך טו עמ' 523.

17) ספר־השיחות תש"ה עמ' 64.

18) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' שצו. (אף שנפסק בשו"ע אדה"ז סי' שו
ס"ז רק ש"אפשר ליישב המנהג בדוחק" לעשות מכירה פומבית

את כל התפילין מניחים קודם מוסף, אבל את השיעורים לומדים אחר סיום כל התפילה.²³

מחזירין הספר מיד לאחר הגלילה, והש"ץ מסיים 'ובא לציון' לעצמו, ולא בקול רם.³¹ מכיוון שיש הפסק גדול בין הכנסת ספר-התורה לבין הקדיש, ומניחים בינתיים תפילין דרבנותם וקוראים קריאת-שמע וכו', על-כן צריך לומר [ולפחות לסיים בקול]³² איזה מזמור לפני אמירת הקדיש שלפני מוסף.³³

מנהג עתיק ללמוד בכל ראש-חודש פסוק אחד עם פירוש רש"י, ואפשר להוסיף עם עוד פירושים, מפרק התהילים המתאים למספר שנות חייו (לדוגמה, אם הוא בן י"ג אומר פרק י"ד), ואם הפרק מכיל פחות מ"ב פסוקים, וכן בשנת העיבור, חוזרים ללמוד את הפרק שוב עד שיעלה כמספר חודשי השנה; ואם הפרק מרובה בפסוקים, לומדים שניים או יותר פסוקים בכל ראש-חודש.²³ בערב-שבת-קודש נותנים לצדקה 'משנה' – סכום כפול, גם בשביל יום השבת.³⁴

על השולחן וכדומה כדי להזכיר זאת.²⁵

שכח לומר יעלה ויבוא בתפילת ערבית וכבר אמר שם ה' של סיום הברכה, אינו חוזר. בשחרית ובמנחה – אם נזכר (או הסתפק) לאחר אמירת ה"ה" של "המחזיר שכינתו לציון", יסיים את חתימת הברכה, יאמר "יעלה ויבוא" בין הברכות, וימשיך "מודים".

אם כבר התחיל "מודים" ועד סיום יהיו לרצון השני, חוזר ל"רצה" (ורק אם נזכר לאחר שאמר שם ה' של סיום ברכת "מודים" או "שים שלום", יאמר "למדני חוקיך" ויחזור ל"רצה"²⁶). אם נזכר לאחר סיום "יהיו לרצון" השני – חוזר לראש התפילה, ואינו אומר "אדני שפתי תפתח"²⁷. ורשאי לרדת לפני התיבה לחזרת הש"ץ במקום זה. אבל אם נזכר אחרי תפילת מוסף, אינו חוזר.²⁸ בברכת המזון, אם נזכר לפני ברכת "הטוב והמטיב", אפילו בלילה, יאמר כנוסח שבסידור, ואם נזכר אחר-כך – אינו חוזר.²⁹

נוהגים אשר היחיד מברך בהלל תחילה וסוף גם בימים שאין גומרים בהם את ההלל.³⁰

לספר עד"ז – 'רשימות' כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו חוברת ח ס"ע 20, וש"נ. אך בהתוועדות שבת מברכים החודש מנ"א תשמ"א (שיחות-קודש תשמ"א ח"ד ס"ע 322, בלתי מוגה), סיפר זאת הרבי ברבים, כ'מנהג חסידים' – 'אריינכאפן' [=לחטוף] זאת] ולומר את הברכה בעצמו בחשאי. (והרי גילוי המנהגים לרבים ע"י הרבי כמוהו כהוראה בזה, כמ"ש בשיחה הנדפסת בראש ס' המנהגים). לענין הפסקה לעניית אמן בהלל בר"ח וחומה"פ, ראה המסקנא ב'התקשרות' גיליון תמא, שלפי אדה"ז כנראה אין לענות יותר מאשר בברכות ק"ש (דלא כמ"ש כמה מלקטים ובגיליון שלח), וש"נ.

(31) כי אז יצטרך לומר מייד את הקדיש, ולא כנהוג להסמיכו (גם) לתפילת מוסף (וכפי שהורה פעם הרבי, וראה נימוקי או"ח סי' נה). (32) ע"פ ס' המנהגים עמ' 6, ד"ה כ"ק אדמו"ר. (33) כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, 'ספר המאמרים – ליקוט' ח"ב עמ' שטז. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אג"ק ח"כ עמ' רפג. (34) ראה הנלקט ב'שערי צדקה' סי' סא.

(25) בס' דיני ומנהגי ר"ח – חב"ד"פ"ז הערה 4, כתב שכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המתין לזה כדי לפסוע לאחוריו לפני תפילת שמונה-עשרה.

בליל ב' לא טפחו על השולחן, והרבי לא המתין לזה (עד שנת תשכ"ב עכ"פ – 'התקשרות' גיליון קיח עמ' 20, עי"ש שבשנים האחרונות בבית חיינו היו טופחים בקביעות גם בליל ב', אבל לא ידוע אם הרבי המתין לזה).

(26) ראה בגיליון ת"ת בירור דעות הפוסקים ובפרט פסקי הגרא"ח נאה ז"ל בעניין זה, והמסקנות שם.

(27) שערי-תשובה וכו' שם בשם הריטב"א הנ"ל. (וע"ע קצות-השולחן בבדי-השולחן סו"ס עח).

(28) שו"ע אדה"ז סי' קכו ס"ג.

(29) שו"ע אדה"ז סי' קפח ס"י.

(30) ספר-המנהגים שם, וראה אג"ק חלק טז עמ' פד. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לברך בעצמו על הלל דר"ח גם כשהתפלל בציבור. ואמנם הוא ציין זאת כמנהג בית הרב בלבד, וציווה שלא

לזכות
אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחי
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש